

KOVÁCS GÁBOR: A RENDÉSZET, HATÁRRENDESZET ÉRTELMEZÉSE A HATÁRŐRSÉGI CSAPATERŐ FELADAT- ÉS TEVÉKENYSÉGRENDSZERÉBEN

Tisztelt Határrendészeti Konferencia, Hölgyeim és Uraim!

Előadásom célja, hogy nyilvánosságra hozzam mindazokat a kutatási eredményeket, melyeket a ZMNE HTK Határőr Tanszéken az utóbbi időszakban végeztem el.

Felszólalásomban a következő témaköröket érintem.

Értelmezem a biztonságpolitika és a határellenőrzési rendszer összefüggéseit, a határrendszert, a határellenőrzés fogalmkörét, vázlatosan bemutatom a határőrségi csapaterő határrendészeti alkalmazása fejlődésének irányvonalát, majd összefoglalom ezen erőknek az uniós határellenőrzési rendszerben végrehajtandó feladat és tevékenységrendszerének körét.

Előadásomat gondolatébresztőnek szánom, melyben ráirányítom a figyelmet arra, hogy az államhatár rendészetével összefüggő feladatvégrehajtás, nem nélkülözheti a megváltoztatott feladatrendszerű határőrségi csapaterőt (a határvadász századokat).

A biztonságpolitika értelmezése, összefüggése a határellenőrzési rendszerrel

A biztonság, a biztonságpolitika komplex megközelítéséből¹⁴⁰ kiindulva, a téma vizsgálatát indokolt a kor igényeinek megfelelő globális szemléletmóddal kiterjeszteni oly módon, amely szerint a vizsgálódás kiterjed a migrációt kibocsátó országokra, a tranzit országokra és a migrációs hullám végállomásait jelentő célországokra is.

Az állam biztonságát jelentősen befolyásolja az, hogy mely szervezetek milyen feladatrendszerrel, milyen hatásokkal vesznek részt az államhatár biztonságának megőrzésével kapcsolatos tevékenységek végrehajtásában.

Az erre irányuló vizsgálat során megállapítható, hogy a Magyar Köztársaság szinte minden államigazgatásban résztvevő szervezetének tevékenysége összefüggésbe hozható az államhatár rendészetével kapcsolatos feladatok végrehajtásával.

Amennyiben visszatérünk az előző megállapításhoz, hogy léteznek migrációt kibocsátó országok, igen fontos annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy a magyar állam megtesz-e mindent annak érdekében, hogy ezen országok állampolgárai ne tudjanak illegálisan bejutni, illetve ha legálisan beléptek a Magyar Köztársaság területére és a tartózkodási engedélyük lejárt, megteszünk-e mindent, hogy ezeket a személyeket felfedjük. Az államhatár rendészetét alapvetően a Határőrség végzi, de más rendvédelmi szervek – amelyek elsősorban nem a határrendészeti feladatok végrehajtására jöttek létre – is ellátnak határrendészeti részfeladatokat.

¹⁴⁰ "A biztonságpolitika: az általános politika része, az ország törvényhozása által a biztonság szavatolására meghatározott célok és elvek, az állami végrehajtó intézmények és szervek részéről foganatosított rendszabályok, tevékenységek s a lakosság cselekvő hozzájárulásának összessége" Hadtudományi lexikon. MHTT. Bp. 1995. 146. o.

A Határőrség szervezetén belül megkülönböztetünk statikus és dinamikus szervezeti elemeket. A statikus szervezeti elemekhez tartoznak például a határőrizeti kirendeltségek, melyek alapvetően az illetékességi területükön belül oldják meg határellenőrzési feladataikat. A határvadász századok – mint a bevetési szervezeti elemek részei – képezik a Határőrség szervezetének dinamikus összetevőjét, hiszen ezen szervezeti elemek az ország területén bárhol alkalmazásra kerülhetnek.

A tranzit-országokkal kapcsolatban felmerül annak a kérdése, hogy a magyar állam rendészeti szerveinek képviselői ott vannak-e azokon a kulcsfontosságú pontokon, ahol a migránsok áthaladnak (külképviseletek, repülőterek stb.), a Külügyminisztérium betölti-e a szűrő szerepét, mellyel már a migrációt kibocsátó országban megelőző tevékenységével akadályozza azt, hogy a migránsok bejussanak hazánkba.

A migrációt kibocsátó és a tranzit-országokkal való együttműködés lehetőségei közé tartozik a határellenőrzést végrehajtó szervezetek közötti napi kapcsolat kialakítása és a bűnüldözés területén kötött megállapodások, valamint az összekötő tisztek cseréje.

A határrendészet értelmezése, fogalmi meghatározása

A téma szempontjából rendkívül fontos a határrendészet fogalmi meghatározása.

A rendészet fogalmának a meghatározására a tudóstársadalomban számos kísérlet történt. Magyary Zoltán meghatározása szerint, a rendészetten alapvetően a közrend megzavarása elleni védekezés érthető.¹⁴¹

A rendészet fogalomnak a „Magyar értelmező kéziszótár”¹⁴² szerinti meghatározása vizsgálatunk szempontjából túl széles kört ölel fel. Ebben az értelmezésben a rendész fogalomkörébe tartozik a rendőrtől, a határőrön át a mezőőr is. A fogalmat a Magyar nyelv értelmező szótára is meghatározza, azonban ez a meghatározás is eléggé általános.¹⁴³ A rendészet fogalmát a „Hadtudományi lexikon” is definiálja¹⁴⁴, de ez sem juttat el bennünket az általunk kívánt célhoz, hiszen a rendészettel általános értelemben foglalkozik.

A rendészet fogalmának meghatározása során a „Jogi lexikon” megfogalmazását tartom a legpontosabbnak.¹⁴⁵ A hadtudománnyal foglalkozó kutatók jelentős része Dr. Számel professzor definícióját¹⁴⁶ ismeri el, melyet én is elfogadok.

¹⁴¹ „Az összes definíciók megegyeznek azonban abban, hogy rendészetten a közrendnek egyesek által való megzavarása elleni védekezést értik, a közrend tartalmának meghatározásában pedig olyan határok vannak, amelyek egységesen csak azáltal jellemezhetők, hogy a társadalomnak az állam által fenntartott szervezete fennállását és működését érintő magatartások hozzátartoznak, az azokat nem érintő magatartások a határokon kívül vannak.” NAGY György: Három tanulmány a határrendészet kérdésköréből. Jegyzet. ZMNE. Bp. 2000. J 1442. 12. o.

¹⁴² „Az állami és társadalmi rend védelmére, a jogszabályok megtartására és a megsértett jogrend helyreállítására irányuló állami igazgatási tevékenység”. Magyar értelmező kéziszótár. Akadémiai Kiadó Bp. 1992. 1158. o.

¹⁴³ 1. „Az állam belső rendjének, a közrendnek, a közbiztonságnak és a közkerölcsnek fenntartása, biztosítása.” Magyar nyelv értelmező szótára. Akadémiai Kiadó. Bp. 1990. 984. o.

¹⁴⁴ „Állami tevékenység, illetve szerv a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására” Hadtudományi lexikon. MHTT. Bp. 1995. 1155. o.

¹⁴⁵ „Az az állami tevékenység, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul, s amelyet erre rendelt rendészeti, közigazgatási szervek fejtenek ki.” Jogi lexikon. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Bp. 1999. 520. o.

¹⁴⁶ „Rendészet a közigazgatás egyik ága. Olyan állami tevékenység, amely a közrend megzavarásának megelőzésére a közvetlenül zavaró hatás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul.” NAGY György: Három tanulmány a határrendészet kérdésköréből. Jegyzet. ZMNE. Bp. 2000. J 1442. 12. o.

A határrendészet fogalmat szintén a „Hadtudományi lexikon” definiálja,¹⁴⁷ mely meghatározások jelentős kiegészítésre szorulnak, de a továbbiakban azok kiindulási alapnak tekinthetők.

A „Jogi lexikon” meghatározása értelmezésem szerint szintén alkalmazható fogalmat tartalmaz.¹⁴⁸

A téma szerteágazósága miatt, mindenképpen érdemes megvizsgálni a határrendészet kérdéskörét.

A határrendészet több nézőpontból is vizsgálható, melyek szerint az jogi-, tevékenységi kategória és szervezet is:

- Jogi kategória, mert vonatkozik rá az államhatárral összefüggő minden jogszabály;
- Tevékenységi rendszer, melynek különböző alrendszerei vannak, például a határellenőrzés (határőrizet, határforgalom ellenőrzés), az idegenrendészeti feladatkör, hatósági és szakhatósági tevékenység stb.;
- Szervezet, melynek alrendszerei végrehajtják a tevékenységi rendszerben felsorolt tevékenységi formákat.

A határellenőrzés, a határőrizet és a határellenőrzési rendszer

A határellenőrzés kifejezés az ellenőrzés szóhoz kötődik. Ezt a fogalmat korábban a határforgalom ellenőrzésével összefüggésben használták. A Határőrség 1990. előtti szolgálati tevékenységének összefoglaló megnevezésére a határőrizet¹⁴⁹ szót alkalmazták (államhatár őrzése, határforgalom ellenőrzése, határrend fenntartása).

Napjainkban azonban a nyugat-európai határrendészeti szerveknél alkalmazott terminológia használata és a határőrizet kifejezés elavulása miatt (hiszen ez mai értelmezésünk alapján csak a terepen végrehajtott határellenőrzésre vonatkozik), indokolt a kifejezés felülvizsgálata.

A határellenőrzési rendszer szókapcsolat is viszonylag új keletű. Korábban Dr. Gáspár László már kutatta azokat a kifejezéseket, amelyek a határőrség államhatár rendészeti tevékenységrendszerét fejezik ki. A többi kutatóval együtt ennek a feladatrendszernek a kifejezésére vezették be a határrendészet fogalmát.

A határrendészet és a határellenőrzés közötti kapcsolatrendszer a következőképpen épül fel. A határrendészet a határellenőrzésen kívül magába foglalja még mindazokat a tevékenységrendszereket, melyek az államhatár rendészetéhez kapcsolódnak. (Pl.: bűnügyi és felderítő tevékenység, idegenrendészeti feladatok, szakhatósági jogkör stb.)

¹⁴⁷ 1. „A határrend előfeltételeinek létrehozására és fenntartására irányuló állami tevékenység. 2. a határrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányuló, a rendészet részét képező (állami) tevékenység.” Hadtudományi lexikon. MHTT. Bp. 1995. 1155. o.

¹⁴⁸ „Az a közigazgatási tevékenység, amellyel az erre rendelt szervek, emberek és dolgok az államhatáron keresztül történő forgalmát (ki- és belépését) dolgoknak ily módon, a határon átvitelét meggátolják.” Jogi lexikon. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Bp. 1999. 246. o.

¹⁴⁹ A határőrizeten a Határőrség 1990-ig tartó tevékenységét értem, mely feladat- és tevékenységrendszert az akkori szabályzatokban (Hör-2, Hör-4) rögzítettek. A határőrizet kifejezést a Határőrség teljes tevékenységrendszerére értelmezték. A továbbiakban a határőrizet kifejezésen csak a határátkelők helyek közötti határszakaszon végrehajtott tevékenységet értem, míg a határellenőrzés kifejezésen, a terepen végrehajtott határellenőrzést (határőrizet) és a határforgalom ellenőrzést együtt értem. Tehát a határellenőrzés részei, a határőrizet és a határforgalom ellenőrzés.

A határellenőrzés tehát a határrendészet része. A határellenőrzési rendszer a terepen végrehajtott határellenőrzésből (határőrizet) és a határforgalom ellenőrzésből tevődik össze.¹⁵⁰

A rendészet, határrendészet és a határellenőrzés kifejezések értelmezése után, a téma szempontjából meghatározó jelentőséggel bír a határőr csapaterő behatárolása.

A határőrségi csapaterő állandó szervezetének megnevezése jelenleg a határvadász század. Annak ellenére, hogy a Határőrség állományában lévő állandó, csapaterőbe szervezett kötelékek a határvadász századok, e kötelékek állománya az alkalmazások zömében, nem mint csapaterős kötelék, hanem mint határrendész járőr kerül igénybevételre.

A továbbiakban indokolt a manapság rendkívül divatos mobil¹⁵¹ erő megnevezés tisztázása, hiszen eléggé gyakran hallhatóak a következő szókapcsolatok: „határőrségi mobil erő, mobil csapaterő.”

A vizsgálatok alapján az állapítható meg, hogy a határőrségi mobil erő az a határőr állomány, amely szolgálati tevékenységeit nem állandó szolgálati helyhez kötötten hajtja végre és a szolgálatellátás helyének idő- és térbeni paraméterei a szolgálati feladatainak függvényében változnak.

Ebből a meghatározásból következően egyfajta határőrségi mobil erőnek fogható fel például a határőrizeti kirendeltség állománya is, hiszen határellenőrzési tevékenysége közben nem tartózkodik állandó szolgálati helyeken és a kirendeltség illetékességi területén belül mozogva (mobilan) hajtja végre feladatait. A határőrizeti kirendeltség állományának ez a mobilitása azonban csak az illetékességi területének határai közé korlátozódik, ebben az értelemben a mobilitás a szolgálati tevékenység jellegét fejezi ki.

Ezen kívül mobil erőnek minősíthető a Határőrség Bevetési Főosztály (igazgatósági Bevetési Osztályok) állománya is, ezen belül a határvadász századok, hiszen feladataikat a Határőrség illetékességi területén hajtják végre. E szervezetek jelenlegi tevékenysége csapaterős jegyeket is hordoz magában (járőr csoport, ellenőrző-átengedő pont működtetése, zárási feladatok stb.), bár kötelék jellegű alkalmazásuk jelenleg nem meghatározó, azonban tervezett fejlesztésük ebbe az irányba mutat.

Ebből a szempontból nem minősül mobil erőnek a határforgalmi kirendeltség és az idegenrendészeti fogda állománya sem, hiszen feladataikat „a szolgálati helyhez kötötten” hajtják végre.

Megállapítható tehát, hogy a mobil szó csupán arra utal, hogy a határőr erő az illetékességi területen mozogva, nem egy meghatározott szolgálati helyen hajtja végre a feladatát.

A továbbiakban célszerűnek látom a határőrségi csapaterő fejlődésének bemutatását, elemzését.

¹⁵⁰ Véleményem szerint, ezen megfogalmazás alapján létezik a megfogalmazásnak egy szűkebb és egy tágabb értelmezése is. Például a határforgalom ellenőrzés fogalmának szűkebb értelmezése csak kimondottan az útiokmányok ellenőrzésére vonatkozik, míg a tágabb értelmezésbe beletartozik a menekültügyi, nemzetbiztonsági és egyéb feladatok végrehajtása is.

¹⁵¹ A mobil szó jelentését nem határozza meg sem a „Magyar értelmező kéziszótár, sem a Magyar nyelv értelmező kéziszótára.” Az Idegen szavak szótára meghatározása alapján a szó jelentése: „1. Mozgó, elmozdítható 2. Mozgékony.” Idegen szavak és kifejezések szótára. V. Akadémiai Kiadó. Bp. 1994. 3. o.

1. Az „első generációs” határőrségi csapaterő. A négyrajos szervezeti sorállományú rendészeti akciószázadok létrehozásának, megszervezésének időszaka

A Határőrségnél állandó igényként jelentkezett, hogy legyen a szervezetében olyan, az államhatár rendészetével kapcsolatos nem várt esemény esetén országos mobilitással rendelkező bevethető erő, amely határrendészeti feladatainak ellátása mellett alkalmas rendészeti és konfliktuskezelési feladatok ellátására is.

Ezt az azonnal alkalmazható erőt korábban a mélyszélességi őrsők, a riadócsoporthoz és az ügyeletes alegységek alkották, de a konfliktushelyzet kezelésére ezek a kötelékek sem voltak felkészülve.

A Kormány 3061/91. számú határozata alapján a Jugoszláviában kialakult válsághelyzet miatt a HÖR OPK 025/1991. sz. parancsa szerint, 1991. november 06-11. között a déli viszonylatú határőr igazgatóságok állományában került sor a jelenlegi határvadász századok elődeinek – az akciószázadoknak – a felállítására

A délszláv polgárháborús események hatására a kiképzőbázisok állományából (Siklós, Kiskunhalasi lovasiskola) szakaszokat, századokat hoztak létre, mely alegységeket rajfegyverekkel, (géppuska, RPG-7 gránátvető) tehergépkocsikkal erősítettek meg.

Ezeknek az alegységeknek a létrehozásával új minőségi elem jelent meg a Határőrség szervezetében, melyeket zászlóaljakra lehetett összevonni, valamint a Határőrség Országos Parancsnokának jogában állt önállóan, a nemzetközi feszültség növekedése időszakában átcsoportosítani azokat a veszélyeztetett viszonylatba.

A sorállományú akciószázad szervezeti felépítése

A rajok 5 főből álltak, a rajok fegyverzetét a gépkarabélyokon kívül egy PKM géppuska és egy RPG-7 gránátvető alkotta. Négy raj alkotott egy gépkocsizó lövész szakaszt, mely szakasz szállítását tehergépkocsival oldották meg.

A páncélozott szállító harcjárművel (PSZH) felszerelt szakaszban a honvédségtől átvett négy darab páncélozott szállító harcjárművet állítottak hadrendbe, a deszant-személyzet járművenként az 5 fős határvadász raj volt.

Az SZPG-9 típusú állványos gránátvetővel felszerelt szakaszt összesen hat darab eszköz alkotta, mely eszközök mobilitását kettő darab tehergépkocsival biztosították.

Az akciószázadok felállítása a meghatározott ütemezésnek megfelelően 1995 decemberéig fejeződött be. Az akciószázadok elsődlegesen a határőrizeti kirendeltségek határőrizetének megerősítésében kerültek alkalmazásra, de a honvédség katonai-védelmi feladatok végrehajtására is tervezte ezeket az alegységeket.

2. A „második generációs” határőrségi csapaterő. A hármasszervezetű sorállományú akciószázadok létrehozásának, tevékenységének időszaka.

A következő időszakban az akciószázad állománytáblája a levezetett törzsvezetési és századgyakorlatok hatására az alábbi módosításokon ment keresztül.

Az akciószázad négy szakaszból tevődött össze:

- egy harcjármű szakaszból, amely a kor igényeinek már megfelelni nem tudó három darab páncélozott szállító harcjárművel rendelkezett. A rajok létszámát a levezetett határvadász-harcászati gyakorlatok tapasztalatainak megfelelően 7 főre növelték;

- egy egyes páncéltörő szakaszból, amely szakasz három – háromfős FAGOT típusú rakéta páncéltörővel felszerelt rajból és három – egyenként négyfős – SZPG-9 típusú állványos gránátvetővel felszerelt rajból állt.
- egy lövész szakaszból, amely három – egyenként 7 fős – rajból állt;
- egy kiképző szakaszból, amely három raj kiképzését végezte (szükség esetén ezt a szakaszt is igénybe lehetett venni különböző feladatok végrehajtására);
- a század állományába tartozott egy ötfős törzsraj és egy R-142-es típusú rádióállomás is. Önálló elhelyezés esetén egy élelmiszer ellátó raj és egy szolgálati raj tartozott még a szervezethez.

A megalakított 24 sorállományú századot a hivatásos határőrizeti kirendeltségek határőrizeti rendszerének kiegészítésére alkalmazták, fő tevékenységi formájuk a járőrözés végrehajtása volt, szolgálatukat vezényléses szolgálati rendszerben látták el.

1995-ben a délszláv-válság kezelésében a „Baranyavár 95” akcióban vettek részt – 1995. augusztus 23. és december 10. között, – ahol a századok az ország minden részéből összevonásra kerültek és a Viszonylati Parancsnok irányítása alatt határőr zászlóaljakra összevonva, rendészeti célú határbiztosítási feladatokat hajtottak végre.

A fejlődés következő lépcsője az állandó állományú¹⁵² határőr csapaterő létrehozása volt.

Az állandó állományú határ vadász századok létrehozásának szükségessége, szervezete

3. A „harmadik generációs” határőrségi csapaterő. Az útkeresés időszaka, a nehéz fegyverzettel felszerelt állandó állományú határ vadász századok létrehozása.

A „Baranyavár 95” eseményei – ahol a határbiztosítási feladatokat a sorállományú határ vadász századok hajtották végre – igazolták az akkori politikai döntés helyességét, a határőrségi csapaterő létjogosultságát a hivatásos állományra épülő határellenőrzési rendszerben.

Hazánk euro-atlanti integrációs törekvései, valamint a Schengeni Egyezmény követelményeinek való megfelelés igénye indokoltá tette a Határőrség további szervezeti fejlesztését, melyről a Kormány a 2141/1997. (V.30.) számú határozatában döntött. A kormányhatározat alapján a Határőrségnek továbbra is képesnek kell lennie a jogszabályokban részére meghatározott rendészeti és honvédelmi feladatok ellátására.

Az Országgyűlés 73/1997. (VII.17.) számú határozata meghatározta, hogy az eddig alkalmazott sorozott állomány helyett állandó állományúakkal töltsék fel a határ vadász erőket.

Ezt követően a sorkatonai szolgálati-idő csökkentése és a jogszabályi változások miatt a sorállomány kivonásra került a Határőrség szervezetéből. Ekkor már nyilvánvalóvá vált a Határőrség vezetői számára, hogy a hivatásos állományra épülő határellenőrzési rendszerben továbbra is indokolt a határ vadász századok rendszerben tartása, a leszerelő sorállományt pedig hivatásos és szerződéses tiszthelyettes és zászlós állományal szükséges pótolni.

¹⁵² A határ vadász század állományát hivatásos és szerződéses tiszthelyettesek és zászlósok alkotják. A továbbiakban az állandó állományon ezt értem.

A határ vadász századok hivatásos szervezetre történő átszervezését tette szükségessé az a tény is, hogy a sorozott állomány alkalmazását tovább szűkítette a Határőrizeti törvény 34. § előírásán túl – a törvény 56. § (1) bekezdés e.) pontja,¹⁵³ mely jelentősen beszabályozta a sorállomány tevékenységét.

A sorállomány 1998 áprilisi leszerelése után, helyüket és szerepüket átveve, egy létszámában kevesebb, de minőségileg más jellegű határőrségi csapaterő jött létre.

A sorállomány kivonása után a hivatásos határ vadász századok rendszerbe állításával a Határőrség olyan mobil, szervezeten átcsoportosítható és alkalmazható erővel rendelkezik, melynek intézkedőképessége és jogosultsága biztosított, így lehetővé teszi a rendészeti és honvédelmi feladatainak ellátását, ezáltal a jövőben megvalósíthatóvá válhat a távolabbi cél elérése, az európai uniós tagság.

Ebben az időszakban az orosz állam adósság fejében a Határőrség új eszközökkel gyarapodott (BTR-80 típusú páncélozott szállító harcjármű és tervezett volt a METISZ páncéltörő rakéta rendszerbe állítása is), ez lehetővé tette a most már állandó állományú határ vadász századoknál a következő szervezeti struktúra kialakítását.

Az állandó állományú határ vadász század szervezete

Három – a határ viszonylat jellege miatt – különböző típusú határ vadász század rendszerbe állítását hajtották végre.

A századok fő jellemzője az volt, hogy a II. és III. típusú határ vadász századok összevonásakor I. típusú nehézfegyverzetű határ vadász századok álltak a Határőrség rendelkezésére. Ennek az időszaknak a jellemző elvárása az volt, hogy a határ vadász századok, zászlóaljak integrálódni tudjanak a Magyar Honvédség harcrendjébe.

I. típusú nehézfegyverzettel ellátott 5 szakaszos állandó állományú határ vadász század

A század állománya öt szakaszból tevődött össze:

- kettő BTR-80 típusú harcjárművel felszerelt szakasz, szakaszonként három harcjármű rajjal;
- egy páncéltörő szakasz két tűzszakasszal, FAGOT és SZPG-9 rakéta páncéltörő eszközökkel, tűzszakaszonként három darab harci géppel;
- kettő gépkocsizó lövész határ vadász szakasz, szakaszonként három rajjal;
- egy biztosító részleg, mely egy híradó rajból és egy szállító rajból állt.

II. típusú harcjárművel ellátott állandó állományú határ vadász század

A század három BTR-80 típusú páncélozott szállító harcjárművel felszerelt harcjármű szakaszból, szakaszonként három rajból, rajonként egy darab harcjárműből tevődött össze.

A század állományába tartozott egy biztosító részleg, amely egy szállító rajból állt.

¹⁵³ „A hadkötelezettség alapján szolgálatot teljesítő sor-, tartalékos- és póttartalékos állományú határőr járőr szolgálatban a rendőrségi törvény 29. §-ában (igazoltatás), 30. §-ában (felvilágosítás kérés) és a 33. § (1) bekezdése a.) – d.) pontjában (elfogás) meghatározott intézkedéseket foganatosíthatja.” Az 1997. évi XXXII. törvény a határőrizetről és a Határőrségről. 56. § (1) bekezdés e.) pontja.

Ebből a szervezetről hiányzott a páncéltörő szakasz, mely eszközöket a III. típusú határvadász századokkal történő összevonás során kaptak volna meg, és így jött volna létre az öt szakaszos nehézfegyverzettel ellátott határvadász század.

III. típusú könnyűfegyverzettel ellátott állandó állományú határvadász század

A század állománya három lövész szakaszból, szakaszonként három lövész rajból tevődött össze.

A páncéltörő szakasz két tűzszakaszból állt, tűzszakaszonként három harci gépből.

A század állományához tartozott még egy biztosító részleg, melyet egy szállító raj alkotott.

Az I. és II. típusú határvadász századok nem kerültek teljesen feltöltésre, tervezett technikai eszközeik egy része sem került rendszerbe állításra.

A századokat általában határrendészeti feladatok végrehajtására vették igénybe, ekkor a nehézfegyverzetük nélkül hajtották végre feladataikat. Alkalmazási területük alapvetően a kirendeltségek határellenőrzési rendszerének a kiegészítése volt, főbb tevékenységi formáik megegyeztek a jelenlegi hivatásos századok feladatrendszerével. A honvédség jelentős katonai-védelmi szerepet szánt ezeknek az alegységeknek.

4. A „negyedik generációs” határőrségi csapaterő (2-5 szakaszos állandó állományú határvadász századok)

A századok a határviszonylat jellegétől függően kettő-öt határvadász szakaszból tevődtek össze, melynek létszáma szakaszonként 25 fő volt, a szakaszt három 8 fős határvadász raj alkotta.

A század csak könnyű gyalogsági fegyverekkel rendelkezett. A páncélozott szállító harcjárművek, (BTR-80) és a páncéltörő eszközök (az RPG-7 kézi páncélelhárító gránátvető kivételével) kivonásra kerültek.

Ez az állománytábla biztosította a határrendészeti feladatok végrehajtását, mely tevékenységrendszer megvalósításához a századok állományából a II. típusú váltásos szolgálati rendszer megvalósítása érdekében négy szolgálati csoportot hoztak létre.

1999 áprilisában a NATO jugoszláviai bombázásának hatására ezek a hivatásos határvadász századok összevonásra kerültek, – 1999. március 23. és május 11. közötti időszakban – Kiskunhalas térségében ismét megalakult a Viszonylati Parancsnokság („Bácska 99”). A hivatásos századokat zászlóalj kötelékébe vonták össze, majd rendészeti célú határbiztosítási feladatokat hajtottak végre az államhatár mentén.

5. Az „ötödik generációs” határőrségi csapaterő (a bevetési osztályok alárendeltségében működő határvadász századok)

A határőrség szervezeti átalakítását követően 2002 január 01-től létrejött a Határőrség Országos Parancsnok szervezetében – a korábbi Akció Osztály szervezeti alapjaira építkezve – egy létszámában erőteljesebb, gazdagabb ellátottságú és felszereltségű, az európai követelményekhez jobban igazodó szervezeti egység a Bevetési Főosztály.

A Határőr Igazgatóságok szervezetében létrejöttek a Bevetési Osztályok, amely szervezeti egységek egyik elemét képezik a határvadász századok.

Az így létrejött szervezeti rendszer (5 szolgálati szakasz) lehetővé teszi a kimondottan rendészeti feladatrendszer végrehajtását, amely a következőket foglalja magába:

- a mélységi (igazgatóság második lépcsőjében) határellenőrzés végrehajtása;

Az uniós határellenőrzési rendszerben a határőrizeti és határforgalmi kirendeltségek által végzett határellenőrzés hatékonysága feltehetően olyan lesz, hogy a határvadász századoknak a határellenőrzés első lépcsőjében való alkalmazására már nem lesz alapvetően szükség. Mindenképpen indokolt azonban a „mélységi” területek, áthaladási csomópontok megbízható ellenőrzése, mely feladatrendszert alapvetően a határvadász erők fogják végrehajtani.

- idegenrendészeti mélységi szűrőháló kiépítése az ország egész területén;

A Határőrség illetékessége idegenrendészeti és bünyügyi ügyekben az egész ország területére kiterjed. A jövőben, és mindinkább így lesz ez az „uniós belső határok” létrejötté idején egyre nagyobb jelentőséggel bír majd az eredményesség szempontjából a megfelelő idegenrendészeti szűrőháló kiépítése és működtetése. Ezen feladatrendszert alapvetően a bevetési erők (határvadász századok) koordinálnák és alapvetően ők hajtják végre, a Rendőrség, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, a Vám és Pénzügyőrség és az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség szerveivel való szoros együttműködésben.

- erőszakos cselekmények elhárítása;

Az államhatár rendszetével kapcsolatos jogsértő cselekmények elkövetése során a szervezettség egyre nagyobb. A jogellenes cselekményeket elkövető személyek és az általuk alkalmazott módszerek feltehetően egyre erőszakosabbak lesznek, hiszen a jogellenes cselekmények elkövetéséből jelentős haszonra tehetnek szert. A Határőrség elsőrendű célja közé tartozik ezen cselekmények elhárítása, melyhez szükséges a bevetési szervezetekben olyan szervezeti egységek létrehozása, melyek sikeres ellentevékenységet tudnak folytatni az erőszakos cselekményeket elkövetőkkel szemben.

- csempészet elleni harc (fegyver-, áru, ember);

A jóléti államokba irányuló tömeges méretű illegális migráció megakadályozása, a fegyver-, árucsempészet elleni sikeres tevékenység nem képzelhető el a határvadász erők nélkül, hiszen ezek az erők alkotják a Határőrség mobil erejét. Ezen erők mindig abban a viszonylatban kerülhetnek alkalmazásra, ahol az államhatár biztonsága a legnagyobb mértékben van veszélyeztetve. Feltehetően ezek a viszonylatok a leendő uniós külső határok lesznek, de a leendő belső határokon is indokolt a határvadász erők tevékenysége.

- Rendkívüli úgynevezett csapaterővel végrehajtott feladatok végrehajtásában való részvétel;

A határőrség kettős feladatrendszeréből adódó kötelezettségek továbbra is terhelik a határőrséget. Ezen feladatok végrehajtása a határvadász századok igénybevételével történik.

A határőr alkalmasnak kell lenniük a konfliktus és válságkezelési feladatok végrehajtásán túl például a katasztrófavédelmi feladatok ellátásán keresztül a Magyar Honvédséggel való együttműködési feladatok végrehajtására is.

A határőrségi csapaterő határrendészeti alkalmazásának szempontjából végzett kutatás eredményei a következők:

1. Megállapítható és bizonyítható, hogy a határőr csapaterő alkalmazása nélkül a hivatásos állományon alapuló határellenőrzési rendszer nem működhet kellő hatékonysággal.
2. A külföldi, határellenőrzésben alkalmazott csapaterő alkalmazásának helyzetének vizsgálata során az a következtetés vonható le, hogy nincs olyan állam, amely teljes egészében mintául szolgálhatna, de a külföldi tapasztalatok adaptációja elengedhetetlen.
3. Tudományos módszerekkel bizonyítható az, hogy a határőrségi csapaterő alkalmazásának kérdéseiben a biztonságpolitikai környezet és a határrendészetet ellátó szervek össztevékenységében ható általános elvek mellett, kimutatható a specifikus elvek hatása is.
4. A határőr csapaterő jövőbeni alkalmazásának modellezése során megállapítható, hogy annak jövőbeni alkalmazása, normál helyzetben, alapvetően a rendészeti alkalmazás lesz.

Befejezés

Jelenleg a határvadász századok feladat- és tevékenységrendszere átalakulóban van. Ezen átalakítás fő célja az európai uniós követelményeknek való megfelelés, a biztonságos határellenőrzés biztosítása.

Felszólalásomban elemezni kívántam rendészet, határrendészet és a határvadász századok tevékenységrendszerének összefüggéseit.

Célszerűnek látom a téma folyamatos figyelemmel kísérését az európai normáknak megfelelő cél-, feladat-, szervezet- és tevékenységrendszer folyamatos vizsgálatát. További kutatási területként javaslom a határvadász századok határellenőrzésben való még szélesebb körű alkalmazási lehetőségeinek kimunkálását, az uniós határőrségi diszlokáció és a határellenőrzési rendszer tudományos igényvel való megalkotását.

Magyarország egyik legfontosabb stratégiai célja az európai uniós integrációra való felkészülés – melynek feltétele az uniós normáknak megfelelő határellenőrzés végrehajtása – ezt a feladatot csak egy jól szervezett, technikai eszközökkel jól felszerelt, ütőképes Határőrséggel tudja ellátni, s ami pedig nem nélkülözheti a határőrségi csapaterőt.